

мети відеолекції (цифрові тексти, презентації, відео, фото, ментальні карти, посилання на інтернет-ресурси тощо).

Етап 2. Проектувальний

Проектування сценарію відеолекції, де вказуються: початок (вступне слово викладача, чи інтригуючий фрагмент відео, фото тощо); подальша розповідь, яка спрямована на досягнення мети; демонстрація навчального матеріалу (коли, після яких слів, якими словами супроводжувати цифровий демонстраційний матеріал); рефлексія зі студентами (що обговорюємо разом, що варто ще раз продемонструвати, на що націлити подальшу самостійну пізнавальну діяльність студентів); підсумки (як закінчуємо відеолекцію). Також на цьому етапі здійснюється, за потреби, опрацювання й удосконалення написаного нарративу за допомогою перепланування, перегляду, редагування, переписування, знаходження нових підходів для реалізації творчого задуму, зосереджуючи при цьому увагу на найбільш важливому для поставленого завдання й обраної аудиторії студентів.

Етап 3. Реалізаційний

Цей етап відбиває хід реалізації сценарію відеолекції. Обрання й тестування функціоналу програмно-технічних засобів для проведення відеолекції (Zoom, Google Meet, Skype тощо), використання мікрофону комп'ютера для запису нарративу на основі свого сценарію, завершення цифрового нарративу, збереження його у версії, яку можна переглянути (за бажанням),

Етап 4. Аналітико-рефлексивний

Грунтовний аналіз досягнутих результатів відеолекції, саморефлексія (чи досягли ви мети відеолекції, які проблеми виникали, що варто переглянути й удосконалити тощо).

Таким чином, робота над вирішенням проблеми проведення ефективної відеолекції в умовах дистанційного навчання передбачає кропітку роботу викладача, яку доцільно здійснювати у 4 етапи: підготовчо-цільовий, проектувальний, реалізаційний та аналітико-рефлексивний. Водночас, така складна діяльність науково-педагогічних кадрів по створенню цифрових нарративів сприяє формуванню їх цифрової компетентності як здатності критичного застосування цифрових технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією з навчальною метою (Kononets, Pchenco, Mokliak, 2020).

Список використаної літератури

1. Тимчук Л. І. Проектування процесу створення цифрових нарративів майбутніми вчителями. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015, № 4 (48). С. 376–389.
2. Kononets N., Pchenco O., Mokliak V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*. July 2020. ISSN 1302-6488 Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199–220.
3. Ohler J. *Digital Storytelling in the Classroom: New Media Pathways to Literacy, Learning and Creativity* Paperback. Corwin, 2013. 304 p.

Віталій ФАЗАН

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СУЧАСНОГО УЧНЯ

Релігія є не що інше, як відповідь на питання про сенс життя.
Л. Толстой

Сьогодні, коли дефіцит духовної культури усвідомлюється як одна з головних перешкод на шляху оновлення суспільства, духовний розвиток особистості виступає одним із найактуальніших завдань сучасної школи.

Ключові слова: *духовність, виховання, суспільство, духовні цінності життя, духовна деградація.*

У сучасних умовах історичного розвитку українського народу із найважливіших завдань суспільства є виховання молодого громадянина, патріота незалежної України, здатного змолу брати творчу участь у розбудові суверенної України, її захисті та піднесенні міжнародного авторитету.

Національно-патріотичне виховання лише тоді дає позитивний ефект, коли має комплексний характер. Наше суспільство переживає період стрімких, далекосяжних змін: технологічний прогрес, міжнародну торгівлю, розвиток комунікацій, світову конкуренцію. Усе це вимагає дотримання високих моральних чеснот. Тому духовний розвиток молоді дуже важливий у наш час. Адже ми спостерігаємо, що світ став бездуховним. Як показали дослідження, 65% сучасних батьків не мають найменшого уявлення про педагогіку. Вся їх турбота про дітей зводиться лише до матеріальних здобутків, а звідси духовна деградація молоді. У неї зовсім немає поваги до минулого та надбань наших предків, зараз для учня вчитель не авторитет. Головне для молоді – розваги, а не прочитання книги, перегляд вистави у театрі. Сучасні учні зовсім не живуть за моральними законами, не прагнуть досягти високих цілей. І тому виховання людини, яка б протистояла економічним труднощам, духовній деградації, моральному та фізичному виснаженню має на себе взяти школа. Авжеж школа – це той єдиний осередок, який зможе вплинути на учня духовно.

Сьогодні, коли дефіцит духовної культури усвідомлюється як одна з головних перешкод на шляху оновлення суспільства, духовний розвиток особистості виступає одним із найактуальніших завдань сучасної школи. Вже не викликає сумніву необхідність гуманітаризації, гуманізації освіти в цілому. Школа має зробити рішучий поворот до формування високоморальної особистості, індивідуальності учня. Необхідно оновлювати зміст освіти шляхом перенесення основного акценту на конкретну людину, використовуючи духовні цінності.

В цьому контексті розв'язання проблеми виховання духовних цінностей особистості школяра неможливе без глибокого дослідження і впровадження в життя педагогічних надбань минулого. Вивчення історії виникнення педагогічних ідей визначних діячів дає можливість усвідомити, якими шляхами і через які труднощі пройшла передова педагогічна думка, перш ніж людство змогло виробити цілісну педагогічну теорію і відповідно до неї побудувати систему навчання і виховання.

В історії вітчизняної педагогічної думки чимало праць присвячено цьому питанню (М. Драгоманов, М. Грушевський, І. Франко, С. Русова, І. Огієнко, П. Чубинський, Д. Антонович, Н. Пирогов, К. Ушинський, О. Потебня, Д. Багалій, М. Сумцов, В. Винниченко, О. Борковський, В. Вернадський, Г. Ващенко та інші).

Мусимо прийняти визначення, що духовність – це певний стан людини і суспільства, який формується, виробляється важкою працею душі самої людини і самого суспільства, за участю їхньої власної волі і власних зусиль. Визнаємо також, що людська істота має схильність і потенції до нарощування власного духовного поля. І то незалежно від того, якими очима дивимось на нього – очима християнина чи матеріаліста. “Переконання у високому” святому є переконанням, вродженим духові людському, або, точніше сказати, сутністю людського духу, тим, чим дух людський відрізняється від душі тваринної”. Навіть В. Сухомлинський у добу домінування атеїстичного світогляду підкреслював, що “предметом особливої уваги виховання має бути стан духу вихованця”. Образи Павки Корчагіна чи “шолохівського” Давидова мали репрезентувати в той час саме таке поєднання в людині двох начал – матеріального і духовного [4, с.232].

І сьогодні цю двоєдність сприймаємо як реальність, але з тим лише застереженням, що й духовність може мати різний зміст, бо джерелом її можуть бути

різні авторитети. Маємо тут нагадування євангеліста: “Не кожному духові вірте, але випробуйте духів, чи від Бога вони .”

Зараз у педагогіці широко коментуються ідеї народності, розвинуті К. Д. Ушинським, але ми порівняно нещодавно довідались, що вони спирались на православну віру. Педагог, людина глибоко релігійна, був переконаний у тому, що душа – це основа будь-якої діяльності, що релігія, особливо після скасування кріпацтва, є гарантією моральності народу. Не підлягає сумніву, що відповідно до традиційно-релігійного світогляду визнання Бога і віра в Нього є першою і головною передумовою входження нашої сучасної людини у нову для нас, європейську цілісну систему цінностей, яку суспільство кладе в основу виховання. Костянтин Дмитрович писав: «Є лише один ідеал довершеності, перед яким схиляються всі народності, це ідеал, що його дає християнство. Усе, чим людина як людина може і повинна бути, виражено цілком у божественному вченні, і вихованню залишається тільки раніше всього і в основу всього вкорінити вічні істини християнства. Воно дає життя і вказує вищу цінність будь-якому вихованню...» [2, с.66]. Православна духовність визначає, за Ушинським, не тільки нинішнє, а й майбутнє педагогічної науки. Отже, весь виховний процес – моральне, трудове («праця – вільна і відповідна християнській моральності діяльність людини...»), громадянське, фізичне виховання педагог підпорядковував ідеї християнсько-релігійної традиції та практики. Таким чином, ідеї народності у вихованні, тобто збереження й культивування ідентичності тісно пов'язувались педагогом з релігією, яка виступає важливим складником духовності [2, с.67].

Сучасна наука, практикуючи людину як мікрокосмос, визнає її сутність у постійному русі, духовному перетворенні себе, самовдосконаленні та самовихованні, в актах виходу за свої межі.

У чому полягає зміст духовного самовиховання? У всі часи визнає участь Вищого світу у розвитку особи і одним з важливих завдань вважає формування в дитини добра.

З порівняльної історії релігій усіх народів, яка дає уявлення про духовну Ідею, або концепцію "серця" у вихованні дітей значно поширив видатний український педагог і філософ минулого сторіччя Памфіл Юркевич. Його вчення було спрямоване на розвиток різноманітних якостей духовності у людей. У праці "Серце і його значення у духовному житті людини ..." П. Д. Юркевич вказує на те, що суть людини не полягає в її мисленні, бо "дерево пізнання – це не дерево життя." Сутність людини виринає з пізнання духовного життя – із серця людини. Концепція серця в творах українського філософа розглядалася, як джерело і центр духовного життя людини, а її емоційна природа тією силою, що допомагає у формуванні найголовніших життєвих категорій.

С. Яримус виділяє категорії Віри, Надії, Любові, які є важливими складовими духовності. Категорія Віри включає релігійну свідомість, знання, чесність, етичність, самовдосконалення, душевні шукання. До категорії Надії входять: впевненість, довірливість, життєрадісність, працьовитість, віра в ідеал. Категорію Любові складають: добродушність, людяність, зичливість, вірність співчутливість допомога іншим, порозуміння.

Духовність розглядається ним як явище динамічне, одвічний процес, зумовлений часом та розвитком людей. Духовність кожної людини повинна підтверджуватися конкретними справами, а не тільки міркуваннями та роздумами. Він вважав, що кожна людина повинна мати якісь духовні цілі, ідеали, вартості. Людина живе певним життям тільки тоді, коли вона одухотворюється, тобто живе не тільки мотивами тіла та емоцій, але й мотивами духу. А ці мотиви, це і є те, що ми називаємо духовністю [1, с.21].

Спостереження за розвитком нашої сучасної педагогічної думки дають підстави вважати, що освіта повинна змінюватися. Підтверджується це певними спробами «богошукацтва», наприклад, згадаємо дискусію навколо статей В.Корсунського. На цьому детально спинятись не будемо і, зрештою, згадаємо лише тому, що ці пошуки

спонукають нас до двох висновків: а) наше сучасне суспільство і наша педагогіка мають визначити для себе Головний Ідеал і відповідну систему цінностей; б) ми повинні повернутися до традиційно-християнських засад освіти і виховання та вслід за Мішелем Малербом визнати, що саме «релігія покликана задовольнити духовні запити людини і суспільства. Таким шляхом розвивалася наша культура в минулому – впродовж багатьох століть до більшовицької історії – і на таких засадах побудована європейська культура. Бо саме релігія “розвиває в людині почуття відповідальності, наше прагнення вносити в життя мир і любов – всіма доступними засобами” [3, с.79].

Духовне поле суспільства і християнізація освіти покликані взаємодіяти, еволюціонувати у напрямі злагоди, толерантності, співпраці. Цей процес не можна замінити одноразовим актом чи ухвалою. Він мусить бути тривалим і вести до розуміння, що якісь культурні деталі не можуть бути причиною конфесійних чвар, що Бог один і що він є Любов. Звідси і практична потреба мати учителів з такою підготовкою, яка б не зосереджувала увагу на спірних деталях, а вела до спільного у духовному житті людей. Маємо тут на увазі предмет української духовної культури, а відтак, і співпрацю системи освіти з Церквою, бо жодне відокремлення такої співпраці не виключає.

У сучасній педагогіці формуванню душі відповідають такі напрями виховання: моральне, розумове, естетичне, громадське, екологічне. Всіх їх досить ґрунтовно розроблено. Але на наш погляд, вони не мають загальної серцевини і духовної основи, що поєднувала б їх в єдина ціле у формуванні цілісної людини.

Як виховати людину, щоб вона досягла високого рівня духовності? Р. Немов, говорячи про вищі риси духовно світоглядного характеру, стверджує, що їх можна виховувати в людини протягом усього її життя.

Аналіз джерел з проблеми духовного виховання свідчить, що в навчально-виховному процесі для розвитку душевно-духовних якостей важливі такі чинники:

- введення спеціального предмету "Основи духовного виховання" для молоді, і відповідно, гуманізація (одухотворення) шкільних предметів, які безпосередньо впливають на формування цілісної людини.
- аналіз душевно-духовних якостей серця, розуму і волі, які слід культивувати на шляху самовдосконалення;
- ознайомлення з різноманітними методами, за допомогою яких можна досягти розвитку цих душевно-духовних якостей [5, с.322].

Виходячи з того, що виховання – це насамперед "вбирання" у себе кожною особистістю духовної культури рідного народу, його національного духу, буття, а виховання і освіта є найважливішими компонентами культури, яка в усьому світі розвивається національними шляхами, основними напрямками розвитку сучасної педагогічної теорії і практики має стати утвердження і розвиток національної системи виховання провідної чесноти культурно-національного відродження.

Для сучасної української сім'ї, як і для суспільства в цілому, характерною є певна ціннісна дезорієнтація, коли духовні цінності та ідеали підмінюються тимчасовими прагненнями, духовні устремління – волею і бажанням досягти успіху за будь-яку ціну. Це негативно позначається на духовному здоров'ї молоді, що виявляється у депресіях, неврозгах, суїцидах.

До речі, Україна за рівнем духовності народу займає одне з перших місць у Європі. А це можливе лише тоді, якщо опанувати як одним із найефективніших факторів всенародною єдиною духовністю. Іншого нам не дано. Багатство народу, його високий добробут прийдуть лише через єдність народу. А єдність, в наших умовах, можлива тільки за допомогою духовності. Маючи єдину духовність, будемо мати єдність народу та монолітну державу. Тому не дивно, що у деяких країнах світу, в тому числі й в Європі, вже сьогодні є єдині храми, в яких моляться віруючі будь-якої парафії, конфесії або

релігії. Отже, будемо вважати потужним об'єднуючим фактором єдину всенародну Духовність!

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Духовні цінності розвитку особистості // Педагогіка і психологія. – 1997.-№1
2. Ідея народності у вихованні / За творами К. Д. Ушинського / Рідна школа. – 2004, №3, С.66-67.
3. Мосіященко В. А., Задорожна Л. В., Курак О. І. Ушинський про виховання / Історія педагогіки, С.79-92
4. Сухомлинський В. А. Сто порад вчителів. – К.: Радянська школа.,1988. – 304с.
5. Епископ Венский и Австрийский Иларион (Алфеев) Православное свидетельство в современном мире: Докладі, інтерв'ю, слова. – СПб.: «Издательство Олега Абішко», 2006. – 416с.

Наталія ОРЛОВА

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ МОДЕЛЮВАННЯ ОДЯГУ

Головним завданням закладів вищої освіти є підготовка фахівців, здатних нестандартно і своєчасно реагувати на зміни, які відбуваються у світі. Тому для підготовки студентів до професійної діяльності використовуються інноваційні педагогічні технології навчання. До таких технологій відноситься і проблемне навчання.

«Проблема», у перекладі з грецької, означає особисте запитання, задача, загадка, що вимагає наукового підходу до розв'язання. У загальному вигляді – це опис певної ситуації та суперечностей, що виникли, предмет пошуку і дослідження. Зовнішня форма проблеми може бути задана запитанням, завданням чи тестом, вимогою розробити програму дій, знайти загальну ідею, розробити теорію тощо, а внутрішня – мотивами, позитивним ставленням до участі у розв'язанні, ціннісними орієнтаціями, досвідом розв'язування задач. Таким чином, проблема в широкому розумінні – це пізнавальна суперечність, сформована в свідомості особистості, а в вузькому – прийняте студентом запитання чи завдання.

Суть проблемного навчання полягає в організації педагогом самостійної пошукової діяльності студентів, у процесі якої вони засвоюють нові знання, розвивають загальні здібності, дослідницьку активність і творчі вміння. При цьому процес навчання уподібнюється науковому пошуку і відображається в поняттях: проблема, проблемна ситуація, гіпотеза, засоби вирішення, експеримент, результати пошуку. На кожному із зазначених етапів викладач здійснює функцію управління процесом учіння і переведення студента з досягнутого рівня на вищий рівень пізнавальної самостійності, від звичайної активності (сприймання студентом пояснення викладача, засвоєння зразка розумової дії в умовах проблемної ситуації, виконання самостійної роботи) до творчої активності.

Головною особливістю проблемного навчання є цілеспрямоване використання педагогом проблемних ситуацій, які виникають поза його бажанням (об'єктивно), і ситуацій, створених ним спеціально.

Завдання стає пізнавальною проблемою, якщо воно потребує роздумів над проблемою, викликає пізнавальний інтерес у студентів, спирається на попередній досвід і знання.

Проблеми класифікують за галуззю і місцем виникнення; роллю в пізнавальному процесі; способом їх вирішення.

За галуззю і місцем виникнення розрізняють такі навчальні проблеми: предметні, міжпредметні, урочні, позаурочні.

Залежно від ролі в навчальному процесі проблеми поділяють на: